

Pimpernel a metró peronján

2015 október 11. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Van egy, a mai magyar kortárs irodalmi körökben nem is olyan egyértelmű következtetés, amely az elismertséget az ismertséggel is összefüggésbe hozza.

Orczy Emma, az ellentmondást nem tűrő romantikus

Mégis ebből kiindulva merem megkockáztatni: Orczy Emma volt minden idők eddigi legnagyobb magyar irodalmi szenzációja. Még akkor is, ha a magyar után zárójelben kérdőjel kíváncozna. De erről majd később.

Száztíz évvel ezelőtt az egész világ ünnepelte. Zajos sikerei elején a kritikusok fanyalogtak egy sort nem túl bonyolult kalandtörténeteiben, de az olvasók nem hagyták magukat. Volt olyan kortárs magyar újság, amely kijelentette, hogy minden tíz olvasó emberből legalább kilenc olvasott Orczy Emmát. Világszerte. Az a gyanúm azonban, ma is legfeljebb ismertség jutna neki itthon. Inkább, mint elismertség. Jutna lelkes méltatás a regényeiből készült filmeknek, és jutna fanyalgás a kritikusoktól meg a vájt fülöktől, és jutna habörgés, hogy nem elég magyar, miért ír angolul...

Világszerte összesen három és fél millió példányban adták el Orczy Emma A Vörös Pimperneljét – írta 1936-ban a Budapesti Hírlap, amely a társasági rovatban tudósít az írónő budapesti húsvétolásáról.

„Húsvétra Budapestre érkezett Orczy Emma báróné, A Vörös Pimpernel szerzője. A világszerte ismert írónő férjével, Mr. Henry Montague Barstow-val látogatott haza. Huszonkét éve nem volt Magyarországon a Heves megyei származású báróné, aki évek óta a világ legnevesebb írónői közé tartozik.”

Ugyanezen év szeptemberében már A császár gyertyatartói című könyvéből készült film budapesti bemutatójáról ad hírt a Budapesti Hírlap:

„A kétnapos [film] bemutatón a legnagyobb sikert Orczy Emma bárónénak, A Vörös Pimpernel és más világhírű regények szerzőjének új filmje aratta. A császár futárja címe ennek a modern kémdrámának, amely közvetlenül a háború előtti időben játszódik, és amelyet modern meséje, pazar kiállításával [...] az évad egyik különleges értékévé tesz.”

A Vörös Pimpernel története 1903-ban színpadon debütált Londonban, mérsékelt sikerrel. Orczy Emma átdolgozta, és a színdarab az évtized színházi sikere lett, évekig telt házzal játszották Londonban és Európa-szerte. A szerző pedig akkurátusan ragaszkodott a szereplők kiválasztásának jogához, és ha csak tehette, személyesen felügyelte a színpadra állítást.

„– A Berliner Theater-ben pénteken volt Orczy Emma báróné angol vígjátékának, a Coeur As-nak bemutatója. A darab, melyet szerzője a The scarlet Pimpernel című híres regényből készített, szinte meleg sikert aratott. A darab meséje a regényből már ismeretes... A darabot kitűnő szereposztással játszották, és a közönség zajosan tapsolt, a főlvonás végekor sokszor szólította kárpit elé az állandóan Angliában élő magyar bárónét” – írta a Pesti Hírlap.

Orczy Emmára valószínűleg neveltetésénél fogva nem lehetett ráfogni, hogy politikailag korrektül nyilatkozzon. Önéletírásában így vall arról, hogyan kezdett el írni:

„Nézd, itt vannak ezek az egyszerű emberek, akik most jöttek a derbyshire-i vadonból, akik semmit nem tudnak az életről, akik soha életükben nem beszéltek senkivel, aki bármit is tanított volna nekik, és mégis elég jól írnak ahhoz, hogy megjelenjenek az írásaik. [...] És itt vagyok én, aki annyi briliáns, okos embert ismerek, akik beutazták a világot, látták, megértették annyi sok csodáját ennek a csodálatos, széles világnak, én, aki tanult zenét, megismertették a művészetekkel, tanultam történelmet, drámát, miért ne próbálhatnék meg én írni valamit?”

A szóban forgó egyszerű emberek ideiglenes londoni szállásadói voltak, és a család tagjai mind irodalmi ambícióikkal hosszú oldalaival ostromolták a kiadókat. A fent idézett beszélgetés apropója pedig az volt, hogy egyikük novellája megjelent valamelyik újságban. Hosszú élete során Orczy Emma politikai, társadalmi és egyáltalán bármiféle kérdésben határozott nézeteket vallott, amelyeket egyáltalán nem is titkolt. Utálta a kommunistákat, és egész egyszerűen a lehető legtermészetesebb és legjobb társadalmi berendezkedésnek tartotta az első világháború előtti Európa rendjét a nemesség és a pénzarisztokrácia kivételezettségével és irányításával. A monarchikus rend idealizált rendje szemben a vérben született köztársasággal a Vörös Pimpernel világának idealizált alapja ugyanúgy, ahogy írja világának is. Világlátott, művelt arisztokraták közé született, és ott nőtt fel: Orczy Bódog báró és Wass Emma grófné kisebbik lánya. Anyai nagyapja, Wass Samu Kossuth megbízásából követségben jár az Egyesült Államokban, aranybányászatra céget alapít Kaliforniában, beutazza az Antillákat, elutazik Haitire, nyolc nyelven beszél folyékonyan, felsőházi tag, erdélyi földbirtokos. Apai nagyapja a tarnaörsi birtokon gazdálkodik, apja amatőr zeneszerző, Liszt barátja, később londoni szalonukban Gounod is rendszeres vendég. Orczy Emma még a nagyapai birtokon, Tarnaörsön születik, de a család nem sokkal utána egy másik Orczy-birtokra, Tiszaszalókra költözik, ahol apja korszerű gazdaságot szeretne felépíteni, ahogy azt a nyugat-európai egyetemeken tanulta, és tanulmányútjain tapasztalta. Orczy Bódog Félix a Nemzeti Színház zenei intendánsa, sokat utazott, művelt ember. A tiszaszalóki idillt egy drámai este sodorja el.

A nagyobbik lány öt éves születésnapját ünnepli a család, amikor felbuzsult parasztok felgyújtják a learatott termést. Orczy Emma önéletírásában úgy magyarázza, a helybeliek nem értették, hogy apja mit akar a gépekkel, cséplőgépekkel, és attól tartottak, mindannyian munka nélkül maradva földönfutóvá lesznek. A család talán soha nem tudta kiheverni ezt a traumát. A szülők úgy döntenek, hogy elhagyják Magyarországot. Párizsban, Brüsszelben telepednek le, majd Londonba költöznek. Orczy Emma ekkor, 15 évesen tanul meg angolul. A festészet érdekli, a festőiskolában megismerkedik leendő férjével, akivel hamar összeházasodnak. A házasságkötés tényét a budapesti lapok is közlik:

„Orczy Emma bárónét, Orczy Bódog bárónak, a Nemzeti Színház volt intendánsának leányát és Orczy Béla báró miniszter unokahúgát, ki mint tehetséges festőnek mőködött, Londonban oltárhoz vezette Montague Barstow elkel? yorkshirei földbirtokos.”

A fiatal házaspár meglepetésként rendezkedett be London elkel? kerületében, ahol szinte csak művészi tevékenységet folytató arisztokraták éltek. Az elkel?séghez, pontosabban az elkel?ség megkövetelése életformához azonban nem volt elég pénzük, így jövedelmüket mfordításból próbálták pótolni. Az „igazán lehetetlen nevű” Montague Barstow rendszeresen rajzolt lapoknak, újságoknak, de könyveket is illusztrált. Együtt elszőr a magyar tündérmesék gyűjteményét adják ki angolul. Orczy Emmát azonban jobban érdekelték a detektívtörténetek.

A londoni közvéleményt akkoriban leginkább Hasfelmetsző Jack foglalkoztatja, bár Orczy Emma bevallása szerint alig hallott róla valamit férjhezmenetele előtt. Mindössze annyit tudott róla, hogy barátai rendszeresen szerveztek „partikat”, ha hírért vették egy-egy gyilkosságnak – összegyűltek, és együtt megnézték a rémtett helyszínét, lehetőleg még a nyomok eltüntetése előtt. Neki nem kellett loholnia a háborzongató élmény után, a küszöbén landolt. Házasságuk első hetében, esti sétáról hazatérve egy miniatűrű festő szomszédjuk felindultan sürgette a házaspárt, hogy haladéktalanul menjen haza, mert valami nagyon elkésé? dolog történt a környéken. Hasfelmetsző Jack a házuk előtt hagyta legújabb áldozatát. A Sherlock Holmes uralta korabeli, írókkal és

nyomozókkal túlzásfolt detektívirodalmi palettán Orczy Emma úgy ítélte meg, egyetlen esélye feltűnést kelteni, ha kitalál egy egyáltalán nem szokványos hűst. A The Royal Magazine-ban megjelenő történetei első hűse az „Öregember” volt. Egy kis londoni szatócsüzlet öregje, aki többnyire az újságokban megjelenő információkból oldja meg a bűnügyi rejtélyeket. Orczy Emma kitalálta a világ első „karosszékdetektívét”, aki távolról, csupán másodkézből származó információk alapján nyomoz. Ugyanúgy, ahogy valamivel később megalkotta a modern szuperhűs prototípusát is. A lapokban közölt történetek után hamarosan regénnyel is próbálkozott, de első kéziratát a Pearson kiadó vezető szerkesztője visszadobta, biztatta ugyan írásra, ám a történetet közlésre alkalmatlannak ítélte. Rövid történeteit azonban azonnal megjelentetik. A Vörös Pimpernel valószínűleg Párizsban fogant, de Londonban született. Orczy Emma úgy emlékszik vissza: egy ködös este, a párizsi régi belvárost járva döntötte el, hogy a végtelenül romantikus, tragédiákkal zsúfolt, szabadságért küzdő francia forradalom és az azt követő kommunális véres terrorja lesz regényének díszlete. Magát a Vörös Pimpernel pedigréjében bevallása szerint a londoni metróban „látta meg először”.

„Először ott láttam, előttem állt... a földalatti peronján. Na most a világ összes unalmas, prózai helyszíne közül van-e lehangolóbb egy földalatti-állomásnál? De szavamra mondom, hogy ahogy itt most ülök, olyan igaznak láttam, igen láttam Sir Percy Blakeney-t ott. Pont úgy, ahogy ismerik. A finom ruháiban, keskeny kezeivel fogja kémszemüvegét. Hallottam a lusta, vontatott beszédét, furcsa, idejélmúlt nevetését – egy vízió volt, természetesen, de akkor ott megvilágosodott előttem a Vörös Pimpernel egész karaktere és egész élete.”

Orczy Emma köpenyéből egyszer csak előbújott az első kétarcú hűs. Sir Percy, a magát legtöbbször hülyének tettető, vészhelyzetben leginkább unatkozó és ásitózó, valamint álruhás énjé, a Vörös Pimpernel, aki vakmerő, fortélyos, bátor, és mindenkit megment. Orczy Emma első hűse stílust teremt. A királyhű Sir Percy, amikor nem az angol gyepen sétál, vagy nem teniszezik, akkor a francia forradalomban halálra ítélt arisztokratákat ment, dacolva minden veszéllyel. Időnként ostobákat is megment, nem válogat. Jelképe és kézjegye a vörös pimpernel, a mezei ticszem, családi címerének virága.

Orczy Emma azért választott történelmi hűsöket, mert az őt körülvevő valóság untatta. Rendületlenül hitt a lovagiasságban és a hűsökben. Ellentmondást nem tűrő romantikus volt. Kapott hideget-meleget a korabeli magyar sajtóban. A Pesti Hírlap 1926-ban német plágiumvádval szembesíti, miszerint berlini irodalmi körökben felmerült, hogy Nikolett című regénye egy kortárs német könyv fordítása, amelyben gyakorlatilag csak a neveket és a helyszíneket cserélte ki. A bárónő rövid levélben reagált: „Kézhez vettem levelüket, amelyhez egy német cég levele volt csatolva. Egyáltalában nem értem, mit jelent ez a lárma, mert a kérdéses német novellistáról soha nem hallottam, és egy könyvét sem olvastam.”

Amiatt sem kímélték, hogy „magyarságát” nem hirdette, sőt, kijelentette, gondolkodó, alkotó emberré Londonban lett. Korának talán egyik legismertebb írójaként gyakran kérdezték a Magyarországon született, de kizárólag angolul író Orczy Emmát magyarságáról és angolságáról. Londont nevezte igazi, spirituális szülővárosának, de egy 1926-ban, a Pesti Hírlapnak adott interjúban kijelenti, „a magyarsághoz és az irodalomhoz egy és ugyanaz a vérségi kötelék fűz”, felemlegetve magyarul író őseit, dédapját és Jósika Miklóst. Amikor az újságíró arról kérdezi, ki a legkedvesebb magyar írója, akkor is Jósikát említi. Azt mondja, nemcsak azért érzi rokonnak, mert „atyafia”, hanem mert ő is idegenben írta regényei nagy részét. Ugyanitt arról beszél, hogy kanadai útja során még csárdást is táncolt a fogadására összegyűjtött magyarok közül egy úrral. Kell-e még több? – kérdez vissza a magyarságkérdést feszegető újságírónál.

Az első Pimpernel-regényhez tíz folytatás és két novelláskötet készült, de írt két regényt Pimpernel ?seinek kalandjairól, egyet Pimpernel utódjáról. Írt történelmi regényt Ferenc Józsefről és Caligula idejéről. Élete végéig szinte minden évben megjelent egy könyve, összesen 61. Magyarul mindössze öt kötetét adták ki.

Nem sokkal halála előtt fejezte Links in the Chain of Life (Az élet láncszemei) című regényét. A könyv epilógusában legutolsó meghatározó élményét meséli el, a monte-carlói bombatámadást, amikor találat érte a házat. Túlélte. Angliai villájában halt meg 1947. november 12-én.

A Vörös Pimpernel önálló életre kelt. Számptalan filmadaptáció készült belőle: először 1917-ben némafilm, legújabban 2010-ben egy japán változat. Képregények, televíziós filmek, Broadway-musical fűhűse lett. Még Dodó kacska (Tapsi Hapsi cimborája) is megszemélyesítette. Vajon mit szólna hozzá Orczy bárónak?

www.magyaridok.hu

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következő címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu]]>

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következő címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló